

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Kongres narodnega delavstva

Ljubljana, 16. avgusta 1929.

Prvotno je bil namen, sklicati kongres narodnega delavstva v Kranju na dan 7. in 8. septembra. Več podružnic nam je pa javilo, da 7. in 8. septembra vsled raznih prireditev ni računati na večjo udeležbo in da zato predlagajo preložitev kongresa. Upravni odbor Narodno-strokovne zveze se je posvetoval in po vsestranskem razmišljanju prišel do zaključka, da se kongres narodnega delavstva v Kranju preloži na dan 5. in 6. oktobra.

S to odločitvijo Narodno-strokovne zveze smo pridobili na času, da se tembolj vestno pripravimo na kongres in da izvedemo organizacijo za čimvečjo udeležbo narodnega delavstva na kongresu, ki je za strokovni pokret izredne važnosti.

Verujemo, da ni lahko pridobiti večjega števila delavstva, da se udeleži kongresa, ki se vrši izven kraja bivališča posameznika. Težke so gmotne razmere delavstva in vsakdo z največjo težavo utrpi tudi najmanjši znesek za potovanje. Vsaj s svojim zaslužkom delavec komaj krije najnujnejše življenjske potrebe in mu zato razumljivo ne preostaja denarja, ki bi ga potrošil za udeležbo na zborovanjih.

Ako bi imeli pred očmi le mizerni položaj delavstva, potem sploh ne bi sklicevali kongresov. Vendar je pa kongres narodnega delavstva tako potrebna prireditev, da moramo apelirati na gmotne žrtve vseh zavednih delavcev. Za udeležbo na kongresu izdani denar ni brez potrebe potrošen denar, ampak dobro naložen kapital, ki se bo slej ali prej vrnil delavstvu v tej ali oni obliki.

Na svojem kongresu bo narodno delavstvo manifestativno ugotovilo svoje zahteve in povedalo svoje težnje tako na glas, da nihče ne bo mogel preslišati, kako si hoče urediti delavstvo svoje življenje.

Delodajalci dnevno zborujejo, sestavljajo in sprejemajo spomenice, v katerih zavzemajo svoje stališče napram organizaciji dela, plačilu dela, porabi delovne moči in napram zaščitni socialni zakonodaji. Merodajni faktorji v državi bi slišali samo eno plat zvona, ako bi dobivali v roke le spomenice delodajalcev. Merodajni faktorji v državi morajo dobiti v svoje roke tudi spomenice delojemalcev, ker dobe le na ta način popolno sliko, kako urediti delovni trg v zadovoljstvo obeh gonilnih sil gospodarskega in socialnega življenja: delavcev in delodajalcev.

Ni pa dovolj, da predlagajo delavske zahteve le njih zakonite zaščitnice Delavske zbornice ali vodstva strokovnih organizacij, potrebno je, da da tem zahtevam najširši krogi delavcev podarja na javnih zborovanjih. Izpodbiti moramo z javnimi manifestacijami mnenje, da stavlja zahteve le posamezniki, ampak da so zahteve enodusen izraz volje vsega delavstva. Naravno je, čimvečji je ta povdarek, čimvečja je javna manifestacija, tem močnejše in pomembnejše je izražena volja celokupnega delavstva. Kongresi delavstva morajo biti zato pogosti in obiskani od kar največjih množic delovnega ljudstva.

Do oktoberskega kongresa narodnega delavstva imamo dovolj časa na razpolago, da ustanovimo v vsakem kraju posebne fonde, s katerimi omogočimo tudi najrevnejšim potovanje v Kranj. Vsak teden zberimo nekaj denarja in do oktobra ga imamo toliko, da ne bo treba nobenemu delavcu ostati doma v času, ko bo narodno delavstvo manifestiralo za svoje najvitalnejše interese.

Poleg tega je pa važen kongres in z njim združeno zborovanje Narodne

strokovne zveze v Kranju tudi zato, da okrepimo strokovno organizatorno delo. Ako ne doseže delavstvo primernih uspehov, je pogosto vzrok v tem, da je delavstvo prešibko organizirano. Strokovne organizacije imajo premalo članov, predvsem zavednih članov. Na kranjskem kongresu moramo z veliko udeležbo dokumentirati, da naša strokovna organizacija raste in da imamo dovolj inicijative in življenjske moči svojo organizacijo še izpopolniti in predvsem zvečati.

Srečna je bila izbira, da se vrši kongres narodnega delavstva baš v Kranju, v mestu, ki se je zadnja leta pričelo industrializirati. V Kranju je na tisoče delavcev, katere imamo ravno s svojim kongresom vzpodbuditi do strokovno-organizatornega dela. Pričakuje mo, da ne bo kranjski kongres pomemben le za narodno delavstvo v splošnem, ampak tudi v ožjem smislu za kranjsko delavstvo, ki bi stopilo v krog naših organizacij.

Tovariši in tovarišice, na delo, da bo kongres v Kranju velik po številu udeležencev in po sklepih in manifestacijah, ki se vrše na kongresni dan!

Izvrševalni odbor Nar.-strokovne zveze v Ljubljani

vabi na

kongres narodnega delavstva

ki se bo vršil

v nedeljo, dne 6. oktobra 1929 ob 10. uri dopoldne
v dvorani „Narodnega doma“ v Kranju.

DNEVNI RED:

1. Otvoritev kongresa.
2. Pozdravi gostov.
3. Poročilo o delegatskem zboru NSZ.
4. Starostno in brezposelno zavarovanje. Refer.: tov. dr. Joža Bohinjec.
5. Kako se nam godi in kakšne so naše zahteve. Referent: tov. Ivan Tavčar.
6. Resolucije.

Popoldne ljudska veselica v Zadružni gostilni NSZ.

V Ljubljani, dne 1. avgusta 1929.

Izvrševalni odbor Narodno-strokovne zveze v Ljubljani.

Rudolf Juvan,
predsednik.

Vladimir Kravos,
tajnik.

Dr. Joža Bohinjec, Ivan Tavčar, Franjo Rupnik, Davorin Stopar,
Anton Varšek, Albin Tome, Lovro Rupar,
člani odbora.

Navodila udeležencem kongresa.

Po sklepu upravnega odbora Narodno-strokovne zveze se vrši letošnji kongres NSZ v Kranju. Izvrševalni odbor je z vsemi predpripravami že pri kraju in je te dni razposlal vabila in podrobna navodila vsem svojim podružnicam in društvom. Vzlic temu, da smo razposlali podrobna navodila, se nam zdi nujno potrebno dati tudi s tega mesta navodila vsem onim, ki se udeležijo letošnjega kongresa. Po prijavah sodeč bo tudi letošnji naš kongres, ki se vrši prvič v prestolici naše lepe Gorenjske, zbral v Kranju par sto naših delavcev, da manifestirajo za svoja prava.

Vse udeležence prosimo, da se držijo tukaj danih navodil, ker le na ta način je zagotovljeno, da bodo kongresni dnevi potekali v najlepšem redu in da bodo vsi udeleženci zadovoljni.

Polovična vožnja. Ministrstvo sabbračaja je dovolilo polovično vožnjo z vsemi vlaki razun z orijent-ekspresom. Udeleženci dobijo pri svoji podružnici ali direktno pri Narodni strokovni zvezi v Ljubljani, palača Delavske zbornice, II. vhod na Miklošičevi cesti, II. nadstropje, izkaznico, s katero potuje udeleženec na kongres za polovično ceno. Z izkaznico kupi na odhodni postaji cel vozni listek in da izkaznico žigosati. V Kranju listka in izkaznice ne odda, temveč da izkaznico potrditi na kongresu in je vozni listek z izkaznico veljaven za brezplačen povratek.

Žigovanje izkaznic. Izkaznice se bodo žigosale pri vходу v dvorano Narodnega doma v Kranju pred in po kongresu. Tudi se bodo žigosale med obe-

dom in na veselici. Brez žigosane izkaznice povratek na že kupljeno karto ne bo veljavn. Skrbeti je torej, da bo izkaznica žigosana.

Prehrana. Odbor za prehrano v Kranju je poskrbel za delegate, ki pridejo že v soboto popoldne, za večerjo. Večerja bo skupna v Narodnem domu in bo stala 10 dinarjev. Na dan kongresa bo pripravljen skupen obed v Narodnem domu in bo stal 17 dinarjev za osebo.

Revizija socialne zakonodaje in delavstvo

Od strani podjetnikov je neprestan klic po reviziji obstoječe socialne zakonodaje. Ta akcija je že tako napredovala, da izgleda, da stojimo v resnici pred revizijo. Stališče delodajalcev je itak znano. Največ se sklicujejo na razne gospodarske krize itd.

Ali je revizija potrebna?

Centralno tajništvo delavskih zbornic je izdalo skupno s strokovnimi organizacijami že znano spomenico na predsednika vlade in ministrstvo za socialno politiko, v kateri so z dobro podprtimi dejstvi docela ovrgele trditve industrialcev, da so sedanja socialna bremena vzrok gospodarske krize.

Delavstvo tudi ni povsem zadovoljno s sedanjo socialno zakonodajo, vendar je pa mnenja, da ni nujno potrebna revizija naše socialne zakonodaje, zlasti ker se določila posameznih zakonov še niso izvedla. Bolje bi bilo, da se ti zakoni popolnoma izvedejo in le tam, kjer bi se pokazala neobhodna potreba po izboljšanju, popravijo v cilju napredka.

Obed v zadružni gostilni bo stal za osebo 10 dinarjev. Prijave za obede in večerje sprejemajo podružnice in centrala.

Prenočišča. Delegatom bodo pripravljena prenočišča v različnih hotelih in nekaj tudi privatno. Prenočišča bodo stala od 15 do 20 dinarjev na osebo. Tudi za prenočišča je treba predhodno javiti podružnici ali centrali.

Znaki. Vsi udeleženci morajo nositi društvene znake, ki se dobijo pri podružnicah. Znaki se bodo dobili tudi na kongresu. Znak stane samo 5 dinarjev in je dolžnost vsakega člana, da ga povsod in ob vsaki priliki nosi.

Prihod v Kranj. Delegati morajo gledati na to, da so v soboto popoldne že v Kranju. Ostali udeleženci morajo priti v Kranj z dopoldanskimi odn. jutranjimi vlaki. Centrala bo sporočila podružnicam natančno vlake, s katerimi naj pridejo udeleženci posameznih podružnic in krajev. Člani dobijo natančna navodila glede potovanja pri podružnici.

Sprevod. Po prihodu vseh vlakov se bo formiral sprevod na čelu z godbo in prapori ter bo šel po mestu do mestne hiše, kjer bo župan mesta Kranja pozdravil došle goste. Sprevod gre potem do Narodnega doma, kjer bo kongres. Udeleženci naj na kolodvoru v Kranju čakajo prihoda vseh vlakov in se potem uvrstijo v sprevod. Pri prihodu bodo udeleženci dobili navodila od rediteljev, katerim se je v vsem pokoriti.

Prapori. Podružnice, ki imajo prapore, jih morajo prinesiti seboj.

Veselica. Popoldne se bo vršila v zadružni gostilni na Podrtini ljudska veselica, pri kateri bo sodelovala godba jeseniškega Sokola in orkester Narodne čitalnice v Kranju. Vsi udeleženci naj se sigurno udeležijo tudi veselice in si ob tej priliki ogledajo zadružno gostilno in delavsko kuhinjo.

Ogledovanje mesta. Po obedih bo dve uri časa za ogledovanje mesta. Ogled se vrši v skupinah in pod vodstvom rediteljev, ki jim bodo razkazali mesto Kranj.

Važno opozorilo. Udeleženci, ki ne bi imeli izkaznice za polovično vožnjo, naj vzamejo na odhodni postaji cel vozni listek in prosijo za mokri žig. V Kranju dobijo potem izkaznico, ki jih opraviči za brezplačen povratek domov. Doma naj pa nihče ne ostane, če nima izkaznice. Potuje naj brez nje.

Podružnice in vse članstvo opozarjamo na važnost kongresa in ponovno prosimo, da razvijejo čim širšo agitacijo, da bo udeležba čim večja. Naj nihče ne ostane doma. Vsi in vse na letošnji kongres!

Potrebno je poudariti še to, da ne izvirajo zahteve delodajalcev po reviziji sedanje socialne zakonodaje iz ljubezni po njenem izboljšanju, ampak iz želje, da se taista v splošnem poslabša. To dokazuje vsa desetletna zgodovina. Skozi vseh deset let je moralo delavstvo sistematično braniti zakonitost, dočim so podjetniki sabotirali zaščitne zakone in organe, ki bazirajo v teh zaščitnih zakonih.

Revizija v smislu zahtev delodajalcev ni potrebna tudi, ako precenjujemo položaj z drugega stališča.

Dolgoletna izkušnja uči, da pokazuje socialno zakonodajstvo relativno najboljše rezultate, pa naj se vzame v poštev zaščita najemnikov, zavarovanje delavcev, delovanje delavskih zbornic, inspekcij dela, borz dela ali pa uplavljanje tih ustanov na unificiranje državne administracije.

Kakšen bodi cilj revizije?

Revizija ne sme iti pod nobenim pogojem v smislu zahtev delodajalcev, to je, da se zavarovanje in zaščita delav-

cev poslabša, ampak da se obstoječa socialna zakonodaja in njene ustanove obdrže, da se še dalje izoblikuje v tem pravcu in da se razširi še na ona polja, katera spadajo po svojem bistvu v področje socialne zakonodaje, pa kljub temu še niso vdelana v ta sklop. V kratkem: **Delavstvo je za to, da se sedanje socialno zakonodajstvo razširi in izpolni. Drugače bi bila revizija brez pomena in bi rodila nepotrebne boje.**

Materija revizije.

a) Unifikacija socialne zakonodaje.

Tendenca gotovih grup je, da se delavska zaščita in delavsko zavarovanje razbije, da se stvarjajo za posamezne gospodarske panoge posebni predpisi. Razvoj modernega gospodarstva in delavskega stanu pa zahteva, da so splošni principi delavske zaščite, delavskega zavarovanja, inspekcij dela, borz dela uzakonjeni v splošnih zakonih, ki naj veljajo za vse kategorije delavcev in nameščencev ter za vsa podjetja. Specijalni zakoni, ako bi bili potrebni, naj bi te splošne zakone le izpopolnjevali in zboljševali.

Iz teh razlogov bi moralo biti centralni državni vrhovni organ celokupne javne zaščite delavcev in uradnikov vseh kategorij ministrstvo za socialno politiko, pristojnost drugih ministrstev bi pa morala biti v tem pogledu brez-pogojno ukinjena. To načelo bi moralo veljati v prvi vrsti za rudanje in železničarje, ki so danes izven območja ministrstva za socialno politiko.

V čem naj bo zboljšanje obstoječe socialne zakonodaje?

V svrhu zaščite delavcev so potrebni posebni zakoni ali pa odredbe v sledečih vprašanjih:

1. O vajencih radi njihove osebne zaščite; radi zagotovitve njihove izobrazbe, določitve števila vajencev v posameznih obratih itd.

2. O kolektivnih pogodbah, njihovi registraciji in pravnem svojstvu.

3. O posredovanju v primeru sporov, ki izvirajo iz delovnega razmerja.

4. O obrtnem sodstvu.

Zakon o zaščiti delavcev.

Kar se tiče sedanjega zakona o zaščiti delavcev je v načelu sprejemljiv, vendar naj bi se pa še dopolnil. Predvsem bi bilo treba odpraviti nejasnost v pogledu zabranitve močnega dela v pekarijah.

Izkušnje so pokazale, da niso dovoljne sankcije, ki naj bi zabranile prekršitev osemurnika. Dalje bi bile potrebne ostrejšje odredbe, da bi zidala podjetja zdrava delavska stanovanja in dečja zavetišča. Z zakonom o zaščiti delavcev bi se tudi morali zagotoviti plačani dopusti delavcev in nameščencev na podlagi službenih let v posameznem podjetju.

Po dosedanjih določilih niso skoraj nič zaščiteni obratni delavski zaupniki. Z novo odredbo bi se moral ta nedostatek odpraviti. Zlasti bi se morali zaščititi za primer redukcij in odpustov delavstva.

Borze dela.

Zakon o zaščiti delavcev predvideva sicer državne borze dela. Razvoj borz dela je pa šel v drugačnem pravcu. Sedanje stanje naj bi se ne spreminjalo, radi tega bi ta oddelek lahko izpadel iz zakona. Borze dela naj bi ostale samostojne, samoupravna telesa, ki naj bi ne bila pri opravljanju svojih poslov vezana niti na delavsko zavarovanje niti na

delavske zbornice. Da bi mogle svoje naloge čim uspešneje vršiti, bi morala država in samoupravne oblasti določiti v svojih proračunih posebne postavke za podporo borz dela. Istotako je potrebno, da plačujejo prispevke za borze dela rudarji in železničarji.

Inspekcije dela.

Sedanji zakon o inspekcijah dela je v splošnem dober. Nesreča je v tem, da nimajo inspekcije dela dovolj materijalnih sredstev in da je premalo inspekcij dela. Nujne bi bile posebne inspekcije dela za mornarje, rudarje in železničarje.

V svrhu čim uspešnejšega izvajanja zakona o zaščiti delavcev bi se moral delokrog in materijalna oblast inspektorjev povečati, zlasti naj bi imeli pravico izvršiti prepoved obratovanja podjetij, ki stalno in sistematično kršijo določbe zakona. Vsako novo podjetje bi moralo svoje načrte predložiti tudi pristojnim inspekcijam dela. Zelo važna je tudi popolna neodvisnost inspektorjev. Radi tega bi se jim morala zagotoviti stalnost s činom višjih državnih uradnikov.

Zavarovanje za slučaj starosti, onemoglosti in smrti.

Celokupno delavstvo je pozdravilo odločitev vlade, da izvede zavarovanje za slučaj starosti, onemoglosti in smrti. To zavarovanje ni potrebno le za ca. 700.000 delavcev in nameščencev, ki so zavarovani pri Osrednjem uradu za zavarovanje delavcev in drugih posebnih zavodih, ampak je še bolj potrebno za naše narodno gospodarstvo in za vso državo. Na izvedbi tega zavarovanja je namreč zainteresiranih nad 2 milijona delavcev in njihovih družin.

Izvedba tega zavarovanja bi imela poleg moralne vrednosti, ker bi bil zagotovljen eksistenčni obstanek milijonom državljanov, še sledeče materijalne dobrine: Zmanjšanje brezposelnosti. Stari in onemogli bi namreč odstopili svoja mesta mlajšim.

Sanacija bolniškega zavarovanja bi bila lažje izvedljiva. Kajti v breme današnjemu zavarovanju za slučaj bolezni pade velik procent takih zavarovancev, ki prav za prav niso bolni, ampak stari ali pa onemogli.

Ker se je pojavila v javnosti misel, da je mogoča izvedba tega zavarovanja brez državne subvencije in ne da bi bili obremenjeni delavci ter podjetniki, s prihranki že sedaj obstoječega zavarovanja vseh panog, moramo pripomniti, da ne tvori ta zamisel niti zdrave podlage, niti poti, ki naj bi vedla do izvedbe starostnega zavarovanja.

Ne bomo tajili, da je mogoča reorganizacija obstoječega zavarovanja, toda veseli bi morali biti, če bi imela ta reorganizacija za posledico prihranke, ki bi omogočili kritje kroničnih deficitov obstoječega zavarovanja in ustvaritev rezervnih fondov, iz katerih naj bi se krili nepredvideni izdatki. Na drugi strani bi pa bili taki prihranki tako malenkostni, da bi krili v najboljšem primeru komaj desetino kapitala, ki je potreben za izvedbo zdravega starostnega zavarovanja. Radi tega je izključena izvedba tega zavarovanja brez novih bremen. Delavstvo je pripravljeno z ozirom na naravnost eksistenčno važnost tega zavarovanja na pametne žrtve.

Delavstvo je prepričano, da uvidevajo na odločujočih mestih opravičeno teh zahtev in da so tudi pripravljeni na njihovo izpolnitev, ker bi bila sicer vedla revizija v še večji kaos, kakor je že.

1. Račun inventarja	Din	40.000.—
2. Račun upravnih stroškov	»	534.285.—
3. Račun stroškov za samoupravne organe	»	122.000.—
4. Račun za publikacije in statistiko	»	30.000.—
5. Račun stroškov za ljudsko vzgojo in izobrazbo	»	672.845.—
6. Račun stroškov za socialno politiko	»	310.870.—
7. Račun stroškov za posle v prenešenem delokrogu	»	150.000.—
8. Odkup stavbe v Ljubljani, drugi obrok	»	140.000.—
9. Izredna dotacija za statistiko	»	80.000.—
Skupaj...	Din	2.080.000.—

Dohodki Delavske zbornice za Slovenijo se pa stekajo iz predpisa OUZD Din 1.850.000, predpisa »Merkurja« Din 160.000 in predpisa »Bratovskih skladnic« Din 440.000; skupaj Din 2.450.000.

Osnutek novega rudarskega zakona

Pretekli mesec se je vršila pri rudarski direkciji v Beogradu konferenca, ki je razpravljala o osnutku novega rudarskega zakona. Konference so se udeležili zastopniki delavskih zbornic in strokovnih organizacij. Narodno-strokovno zvezo je zastopal na konferenci tov. dr. Joža Bohinjec. Konferenco je ob navzočnosti ministra za šume in rude vodil generalni direktor Kostič.

Pred konferenco se je vršil v prostorih beograjske delavske zbornice sestanek vseh zastopnikov delavskih organizacij, na katerem se je preciziralo stališče, kakršno naj delavci zavzamejo napram novemu osnutku rudarskega zakona. Sestanek je prišel do soglasnih zaključkov, katere objavljamo na drugem mestu.

Konferenca pri rudarski direkciji ni prišla do nobenih končnih zaključkov, vsaj se še z meritorno razpravo o novem zakonu ni pričelo. Gospod minister za šume in rude je osvojil predlog zastopnikov delodajalcev iz Zagreba in Splita, da se konferenca odloži, ker delodajalci niso imeli dovolj časa na razpolago, da bi osnutek rudarskega zakona preštudirali. Gospod minister za šume in rude je odredil, da se vrši konferenca čez mesec dni.

Upamo, da bodo zaključki konference čez mesec dni ugodni za rudarske delavce in nameščence in da bo tudi zakon tak, ki bo zboljšal pravni položaj rudarjev. To upanje imamo predvsem zato, ker je minister za šume in rude na konferenci izjavil, da hoče pri razgovoru o novem zakonu najtesneje sodelovati z zastopniki delavstva in da hoče z novim zakonom urediti razmerje med delavci in podjetniki v zadovoljstvo obeh strani.

Potreba novega za vso državo enotnega zakona je velika ravno zaradi silno raznolikih zakonskih določb za posamezne pokrajine in pa zaradi zastarelosti osnovnih smernic veljavnih zakonov. Da delavstvo seznanimo z določbami osnutka novega rudarskega zakona, prinašamo bistvena določila novega zakona.

Mora se reči, da se pri osnutku novega zakona pozna večja roka in bistra glava, kljub temu, da se nahajajo v zakonu stvari, ki jih delavstvo ne more v celoti sprejeti.

Zakon ureja vse razmere in prilike rudarske industrije. Mimo določb čisto tehničnega značaja naj se ozremo le na predpise, ki se v večji meri tičejo delavstva in nameščencev. Od teh je govora v dvanajstem, trinajstem in štirinajstem poglavju zakona v čl. 113.

Delovno razmerje.

Pod rudarski zakon naj spadajo vsi delavci in nameščenci, zaposleni v podjetjih, ki po bistvu produkcije spadajo pod ta zakon. Med ta podjetja naj bi po novem zakonu spadala tudi ona za pridobivanje mineralne vode in podobnega.

V kolikor ni posebnih določb veljajo tudi za rudarska podjetja posebni zakoni, a posebno zakon o zaščiti delav-

Proračuni ostalih delavskih zbornic znašajo: v Beogradu Din 2.390.000; v Zagrebu Din 3.500.000, v Sarajevu Din 1.570.000, v Novem Sadu Din 1.868.000, v Splitu Din 747.800 in proračun Centralnega tajništva v Beogradu pa Din 953.500.

Proračun centralnega tajništva Delavskih zbornic v Beogradu je pokrit s prispevki vseh Delavskih zbornic in sicer prispeva Delavska zbornica v Beogradu Din 183.799, Delavska zbornica v Zagrebu Din 269.500, Delavska zbornica v Ljubljani Din 175.560, Delavska zbornica v Novem Sadu Din 144.590, Delavska zbornica v Sarajevu Din 125.895 in Delavska zbornica v Splitu Din 54.156.

Z odobritvijo proračunov je delavskim zbornicam omogočeno za delovno dobo od 1. avgusta 1929 do 31. julija 1930 redno poslovanje v korist delavcem in nameščencem. Pričakujemo, da bo posebno v teh časih poslovanje Delavskih zbornic kar najbolj uspešno!

Izvajanje teh zakonov nadzira izključno rudarska oblast.

Osemurnik velja v celoti; v ta čas se všteva tudi vhod in izhod iz jame, delavnice itd. Zakon predvideva individualne in kolektivne delovne pogodbe; zadnje potrjuje pristojna rud. oblast. O tem se bo izdala posebna uredba.

Odpovedni rok je za obe strani polumesečni. Ako pa je trajalo delovno razmerje več kot pol leta, pa enomesečni. Nato določa zakon slučaje, ko ena ali druga stranka izvrši odpoved brez odpovednega roka. Iz rudniških stanovanj se morajo izseliti rudarji po poteku odpovednega roka.

Glede izplačevanja določa zakon, da se morajo vršiti v denarju polumesečno ali najdalje mesečno. V slučaju mesečnega izplačevanja se morajo na zahtevo dati polumesečni predumi.

Materijal in orodje mora dati podjetje delavcem brezplačno. Plače rudarjev se ne morejo rubiti razen alimentov.

Za vsak rudnik mora biti predpisan posebej službeni red in sicer posebej za delavce in predelavce in za nameščence. Zakon določa, kaj vse mora vsebovati tak delovni red. Sestaviti se mora v sporazumu s predstavniki delavstva in ga mora odobriti rudarska oblast. V primeru nesporazuma med strankami, odloča rudarska oblast. Med posebnimi odredbami se omenja v osnutku zakona kot dolžnost podjetnikov graditev higijskih vodnjakov in vodovodov, kopališč, šol za otroke itd. Za slučaje stavke morajo na poziv rudarske oblasti vršiti zasilna in vzdrževalna dela vsi, ki jih oblast pozove. V spore glede kolektivnih individualnih delovnih pogodb more posegati rudarska oblast samo kot posrednica.

Delavska sodišča.

V svrhu zaščite delavcev in nameščencev v sporih s podjetjem, ki so civilno-pravnega značaja in ki jih ni mogla rešiti rudarska oblast, bo minister za pravosodstvo po potrebi odredil najbližja redna sodišča kot delavska sodišča in bo s posebno uredbo predpisal v to svrhu posebno hiter in brezplačen postopek. Stroške nosi podjetnik, ako bo obsojen.

Rudarsko zavarovanje.

Trinajsto poglavje vsebuje določila o zavarovanju delavcev in nameščencev za slučaj bolezni, nezgode, onemoglosti, starosti in smrti pri bratovskih skladnicah. Tudi osebe podjetij, ki ne spadajo pod rudarski zakon, a so z onimi v tesni zvezi, se zavarujejo pri brat. skladnicah. Nameščenci, ki so za slučaj onemoglosti, starosti in smrti že zavarovani, se od obveznosti zavarovanja pri brat. skladnicah izvzemajo v slučaju, da so že zavarovani po posebnih zakonih. (Pokojninski zavod).

Bratovske skladnice so javne samoupravne ustanove pod nadzorstvom rudarske oblasti. Za vsako rudarsko glavarstvo se osnuje »Glavna bratovska skladnica«. O ureditvi brat. skladnic in o zavarovanju sploh bo izdal minister posebno uredbo. Ako podjetnik prispev-

Odobreni proračuni delavskih zbornic

Pred tedni je dnevno časopisje poročalo, da je upravni odbor Delavske zbornice za Slovenijo v Ljubljani razpuščen in da je imenovan komisar, ki je poverjen z vodstvom tekočih poslov. Vest je bila že prvi dan maloverjetna in se je tudi takoj potem izkazalo, da niti govora ne more biti, da bi bil za Delavsko zbornico imenovan komisar.

Najlepši odgovor na vesti o komisarjatih je dalo ministrstvo za socialno politiko s svojim odlokom z dne 23. ju-

lija 1929, ko je odobrilo vse proračune Delavskih zbornic v državi, tudi ljubljanske zbornice, in s tem odobrilo sklepe po časopisnih vesteh razpuščenega plenuma Delavske zbornice.

Proračuni Delavskih zbornic veljajo za obdobje od 1. avgusta 1929 do 31. julija 1930.

Proračun Delavske zbornice za Slovenijo izkazuje 2.080.000 Din izdatkov, ki se razdele na:

kov ne izroči v roku osmih dni pristojni skladnici, se smatra kot utaja tujega denarja in jih mora rud. oblast ali brat. skladnica kazensko zasledovati. Brat. skladnice so oproščene vseh taks in pristojbin, vsa imovina je oproščena tudi vseh državnih, samoupravnih in občinskih davščin. Poštne pošiljke so oproščene vsake poštne.

Rudarske oblasti.

Najvišja rudarska oblast je resorni minister. Oblasti druge stopnje so rudarska glavarstva in rudarske inspekcije kot delegirani organi rud. glavarstva. V ministrstvu deluje poseben oddelek za rudarstvo, kateremu načeljuje generalni direktor — rudarski inženjer po možnosti pravnik. Oblastna rudarska glavarstva morajo poleg drugega najmanj enkrat v letu pregledati vsa rudarska podjetja in topilnice.

Pri oddelku za rudarstvo se osnuje rudarski svet, ki stavlja ministrstvu predloge in mišljenja za napredek in zboljšanje rudarstva. Člani sveta, katere imenuje minister za tri leta, so: gen. direktor, načelnik odseka in pravni referent oddelka za rudarstvo, vsi rudarski glavari, direktor državnih podjetij, po en predstavnik vseh rudarskih oddelkov tehničnih fakultet v državi, po dva predstavnika rud. podjetnikov in kvalificiranih nameščencev, ki jih imenuje minister na predlog njihovih strokovnih korporacij in končno dva obče priznana rudarska strokovnjaka.

Rudarske zbornice.

V svrhu napredka in zaščite rudarske stroke naj bi v smislu osnutka zakona osnovali podjetniki, nameščenci in delavci eno ali več rudarskih zbornic, vsako s tremi neodvisnimi oddelki: oddelek podjetnikov, oddelek nameščencev in oddelek delavcev. — Dohodki za upravo zbornic naj bi bile dosedanje davkatve rudarskih interesentov obstoječim zbornicam. Zbornice bi bile pod nadzorstvom rudarske oblasti. Delokrog in delovanje bo predpisano s posebno ministrsko uredbo.

Premogarski sindikat.

Da se organizira in regulira produkcija in potrošnja, se bo v roku treh let po uveljavljanju tega zakona osnovalo eden ali več sindikatov vseh premogov-

nikov v državi. Ako se bo osnovalo več sindikatov, se mora osnovati zveza sindikatov. Sindikati stojijo pod nadzorstvom državnega premogarskega sveta. Sindikati morajo imeti upravni in nadzorstveni odbor, v katerem morata biti tudi po dva zastopnika delavcev in nameščencev. Podrobneje se bo določilo vse v uredbi, ki jo bo izdal minister v sporazumu z ministrom industrije in trgovine. Kdor bi se ne pokoraval zakonskim predpisom in odredbam državnega premog. sveta, bo kaznovan z globbo do 200.000 Din.

Državni premogarski svet.

V cilju regulacije gospodarjenja z domačim in tujim premogom, briketom in koksom potom premogarskih sindikatov prenaša država svoje pravice nadzorstva in kontrole nad sindikati in uvozniki inozemskega in izvozniki domačega premoga na državni premogarski svet. Ta svet, sestojec iz 25 članov imenuje predsednik vlade na predlog ministrov za gozdove in rudnike in trgovine in industrije za dve leti, kakor sledi: po dva predstavnika resornega ministrstva in ministrstva trgovine in industrije, dva zastopnika prometnega ministrstva, financ in predsedništva vlade, štiri predstavniki premogarskih sindikatov, štiri zastopniki rudarskih delavcev, dva zastopnika trgovcev s premogom, dva zastopnika tehničnih in komercialnih nameščencev, dva predstavnika industrije, ki trošijo premog.

Socialno-kulturni fond.

Za ozemlje vsake rudarske oblasti se osnuje za rudarske delavce in nameščence socialno-kulturni fond, kot avtonomni fond, v katerega imajo vplačevati podjetniki pet odstotkov od izkaznega čistega dobička. Poleg tega naj bi plačevalo delavstvo in nameščenstvo pol odstotka od svoje kosmate plače. V fond se stekajo vse denarne kazni po odredbah delovnega reda. Upravo fonda postavlja rudarska oblast na predlog strokovnih korporacij, poslodavcev, nameščencev in delavcev. Zastopani so: dve petini podjetnikov in tri petine delavcev in nameščencev. Od teh treh petin imajo delavci dve tretjini, nameščenci pa eno tretjino. Točnejša ureditev fonda bo predpisana s posebno uredbo.

skem poglavarstvu potrebne vsote, iz katerih more rudarska oblast v slučaju potrebe izplačati delavske plače.

Ako se delavske plače ne izplačajo v predpisanem roku, mora biti poslodavec dolžan izplačati delavcem poleg plače 12 odst. obresti. Ako je zadržalo podjetje delavske plače dalje nego dva meseca, je treba rudarsko oblast pooblastiti, da odvzame rudniška prava in da proda rudniško imovino, v kolikor je to potrebno za izplačilo mezd.

Ako akordne cene niso v kolektivni pogodbi določene, se imajo sporočevati rudarjem za mesec dni naprej. Spremembe v toku meseca naj so mogoče samo v sporazumu z delavci. V vsakem slučaju se morajo zagaranirati minimalne plače, katere je treba sporočiti vsakemu novemu delavcu najkasneje 10 dni potem, ko je vstopil v delo. Z zakonom se mora omejiti delovni čas za nevarnejša dela na manj, kakor osemurnik.

Denarno kaznovanje delavstva naj se omeji na ta način, da ne more biti v enem mesecu kaznovan nihče več, kakor trikrat in da skupen iznos kazni na mesec ne bo večji od enodnevnice plače.

III.

V pogledu delavskega zavarovanja stojijo Delavske zbornice na stališču, da bi bilo treba priključiti bratovske skladnice splošnemu zavarovanju, po tem ko bi se to zavarovanje tako uredilo, da bi odgovarjalo posebnim potrebam rudarskih delavcev.

Dokler se revizija splošnega zavarovanja v tej smeri ne bi izvršila, se

je treba izogibati vsega, kar bi splošno zavarovanje še bolj desorganiziralo, kar bi se zgodilo, če bi prišla pod rudarski zakon in bratovske skladnice nova nerudarska podjetja, kot tovarne cementa v Dalmaciji, Beočinu itd.

Če je nemogoče, da se fiksirajo prispevki in dajatve rudarskega zavarovanja že v zakonu samem, se mora v zakonu vsaj zjamčiti, da rudarsko zavarovanje v pogledu prispevkov, dajatev in uprave v nobenem slučaju za delavce in nameščence ne sme biti neugodnejše od splošnega zavarovanja. Tudi kontinuiteta članskih pravic za slučaj onemoglosti in starosti se mora z zakonom zjamčiti.

Ekspluatiranje rudnikov se ne sme dovoliti prej, predno se niso zgradila higijsko neoporečna delavska stanovanja.

Delavci in nameščenci, zaposleni na postranskih podjetjih rudnikov, se morajo zavarovati tudi za slučaj onemoglosti in starosti.

IV.

Za nameravani socialni fond se mora označiti cilj in svrha že v zakonu. Ta fond naj bi vršil za rudarje funkcije borz dela, razven tega bi se moglo podpreti iz njega rudarsko tehnično šolstvo. V soglasju z rudarskimi strokovnimi organizacijami zavračajo Delavske zbornice snovanje skupnih rudarskih zbornic, v katerih bi bili zastopani tako poslodavci, kakor delavci in nameščenci in zahtevajo, da vrše obstoječe zbornice v smislu veljavnih zakonov svoje funkcije tudi v pogledu rudarskih delavcev in nameščencev.

O obrtnem zakonu

Sedanja vlada želi odpraviti vsa vprašanja in na ta način odstraniti razne nesporazume in trenja, ki se pojavljajo v javnosti.

Tudi na socialno političnem polju je še mnogo nedovršenega, ki upije ali po zboljšanju ali po zgraditvi od fundamenta. Med ta vprašanja spada v prvi vrsti obrtni zakon.

Sedaj veljavni je namreč popolnoma zastarel in ne odgovarja več niti faktičnemu stanju, niti potrebam časa.

Te potrebe zahtevajo enoten obrtni zakon za vso državo. Moderni obrtni zakon bi se moral omejiti na urejevanje odnosov, v katerih stojijo obrtna podjetja med seboj in napram državnim ter samoupravnim oblastem.

Glavni znak preživelosti sedanjega obrtnega zakona je ta, da obsega do ločila, ki spadajo izključno med delavsko zaščitno zakonodajo. Radi tega bi moral novi obrtni zakon vse te materije izključiti, ki naj bi se obdelale v posebnih zakonih.

Katere so te materije?

V vseh obrtnih zakonih v naši državi so norme o načinu izplačevanja delavskih mezd, o odpovednem roku, o prekinitvi službenega razmerja. Dajle so v obrtnih zakonih poglavja, ki obravnavajo službeni odnos in učno razmerje obrtnih vajencev ter poglavja, ki se nanašajo na reševanje sporov, izhajajočih iz službenega odnosa obrtnega pomožnega osebja.

Vse te slične norme bi se mogle obdelati v posebnih zakonih, in sicer bi morali dobiti poleg novega obrtnega zakona še te zakon:

1. Zakon o delovni pogodbi pomožnega osebja.

2. Zakon o vajencih.

3. Zakon o obrtnem sodstvu.

Delovna pogodba je obdelana že v naših civilnih zakonih. V prvi vrsti je merodajno načelo privatne pogodbe in svobodnega pristanka delavčevega.

V predpostavki svobodnega pristanka je pa velika zmota. Znano je dejstvo, da ni delavec v največ slučajih svoboden pri sklepanju pogodbe. Zelo velikokrat mora sprejeti delo pod vsakim pogojem. Če je tako, ne more postati individualna pogodba edini in glavni regulator službenega razmerja. Potreben je zakon, ki daje več, kakor pa zaščito individualnih pogodb, ki vsebuje prisilne norme v cilju zaščite delavcev in ki se ne more razveljaviti z nikako pogodbo.

Sicer že obstoja pri nas specijelni zakon, ki urejuje po teh načelih službeno razmerje, to je zakon o delovni pogodbi trgovskih pomočnikov in sorodnih strok, ki je v veljavi le v Sloveniji in Dalmaciji. Vendar pa je potreben splošen zakon o delovni pogodbi pomožnega osebja, ki naj bi veljal za vse vrste pomožnega osebja, v kolikor ne prožajo specijelni zakoni poedinim panogam pomožnega osebja boljše zaščite.

Da bi se zavaroval delavec pred raznimi poizkusi izkoriščanja, bi moral obsegati zakon še te odredbe:

1. Delavska plača se mora plačevati vedno v gotovini in le izjemoma tudi v naturalijah;

2. Za delavske plače jamči podjetje, pod kojega firmo se vrši delo.

Zaračunanje predujmov bi se moralo urediti tako, da bi smel delodajalec odtegniti samo četrtino plače na račun predujmov.

3. Zaščititi bi se morale delavske mezde pred rubljenjem. Pred vojno je bil del delavske plače zaščiten pred rubežnijo. Ker je bil ta del fiksiran v denarju, je radi devalvacije danes delavska mezda nezaščitena in se sme rubiti v celoti.

4. Zaščita ob priliki prekinitve službenega razmerja. Sicer obstojajo že po sedaj veljavnih zakonih odpovedni službeni roki. Toda ti roki so večji del prekratki, poleg tega se pa smejo potem medsebojne pogodbe poljubno izpremeniti. Ker je pa delavec šibkejši pogodbenik, ga je treba v tem pogledu tako zaščititi, da se določijo ob priliki prekinitve službenega razmerja čim daljši službeni roki, ki se ne morejo skrajšati ali ukiniti niti s pristankom delavca.

Polje delavske zaščite je zelo široko in ne more biti za vse delavce enako. Radi tega so potrebne posebne dopolnitve k tem prisilnim normam. To bi bile kolektivne pogodbe.

Kolektivne pogodbe so nujno potrebne iz dveh razlogov. S kolektivno pogodbo se razširja število prisilnih norm, ki urejajo službeno razmerje, a tako, da velja ta razširitev samo za določen čas in določen krog delavcev.

Kolektivne pogodbe so garancija za mir v tovarniških in obrtnih obratih. Zakon o vajencih.

Prvo vprašanje, ki se tiče vajencev, je vprašanje poklicne izbire. Sedaj vlada absolutna svoboda. Je pa v in-

Stališče delavskih zbornic in njim priključenih strokovnih organizacij rudarjev do projekta rudarskega zakona

I.

Delavske zbornice so mnenja, da se mora zagotoviti v vprašanih izvajanja delavske zaščite in socialnega zdravstva za rudarsko delavstvo sodelovanje med ministrstvom za socialno politiko in narodno zdravje in ministrstvom za šume in rude. Ako je potrebno, da vrše funkcije s tega področja kot organi I. stopnje rudarska poglavarstva, bi se morala podrediti rudarska poglavarstva v pogledu teh funkcij ministrstvu socialne politike in narodnega zdravja kot oblasti druge stopnje.

II.

V zakonu je treba določiti, da veljajo predpisi individualnih pogodb samo v tem slučaju, če so za delavce in nameščence ugodnejši od predpisov kolektivnih pogodb. Pri naštevanju možnosti odpustitve delavcev in nameščencev brez odpovednega roka se je treba izogibati splošnih izrazov, temveč se morajo razlogi za odpust konkretizirati, da se onemogočijo zlorabe.

Bolezen ne sme biti v nobenem slučaju razlog za odpust iz službe brez odpovednega roka. Odpovedne roke je treba določiti tako, da bodo zaščiteni delavci, ki so dalje v službi, kakor tudi delavci z rodbino in delavci rekonvalescenti z daljšimi odpovednimi roki. Delavce in nameščence, ki so pridobili za slučaj onemoglosti in starosti pravico na penzijo, kakor tudi delavske in nameščenske zaupnike, člane delavskih zbornic in člane odborov bratovskih skladnic je treba zaščititi na ta način, da se jim

služba ne more odpovedati prej, predno je rudarsko poglavarstvo ugotovilo, da obstoje razlogi, ki jih predvideva zakon za odpust delavcev brez odpovednega roka. V slučaju redukcij vsled zmanjšanja posla se ima odpovedovati delo po vrsti tako, da se počne z onimi, ki so bili v podjetju najmanj časa zaposleni.

Šele kot zadnji naj pridejo na vrsto delavski in nameščenski zaupniki, člani delavskih zbornic in odborniki bratovskih skladnic.

Rok za izselitev iz rudniških stanovanj, se mora podaljšati tako, da se odpuščenemu delavcu omogoči, da poišče drugo službo in drugo stanovanje. Zlasti se morajo dovoliti daljši roki za izselitev v slučajih obustavitve dela, v nesrečnih in smrtnih slučajih, kakor v slučajih upokojitve.

Izplačilni roki naj bodo povsod polmesečni. V pogledu odbijanja predujmov na plačo brez ozira na to, ali so dani ti predujmi v denarju ali življenjskih potrebščinah, morajo veljati za lastnika rudnika iste omejitve, kakor za vse druge upnike. Delavske zbornice so mnenja, da bi se moralo omejiti odbijanje predujmov od delavskih plač na četrtino iznosa celokupne plače in to samo na slučaje, v katerih je delavec na odbijanje pismeno pristal. Pod tem pogojem bi se mogla dovoliti na eno četrtino delavske plače tudi sodna eksekucija.

Delavske plače naj garantira solidarno s podjetnikom tudi njegov zakonski drug. Kadar se izdajajo koncesije za iskanje rud, naj se zahteva, da deponirajo koncesionarji pri rudar-

teresu poklicnih panog, da se omeji dotok novih sil. S prevelikim dotokom se zniža standard poklicnih delavcev, obenem pa vodi preveliko število vajencev do velikega števila mojstrov, kar čisto ni v korist obrti. Radi tega poskušajo delavske in delodajalske strokovne organizacije, da bi čim bolj omejile dotok vajencev. Vsi ti poizkusi so bili do danes splošno brez uspeha. Radi tega se pri nas podvoji število strokovnih delavcev, vsakih deset let. Na splošno ni škodljivo večanje strokovnega delavstva, ako se vrši iz obrazla tako, da ne ubija sposobnosti in volje za najtežja dela. Naj bo tako ali tako, stalna kontrola gibanja števila vajencev je vsekakor potrebna.

Dalnje splošno načelo bi moralo biti, da se uči pri enem mojstru samo toliko vajencev, kolikor jih morejo tam zaposlene delovne moči učiti. So pa slučaj, da je razmerje med mojstri in pomočniki na eni strani in vajenci na drugi strani 1 : 10. Jasno je, da se ne more pod takimi pogoji vajeja dobro izučiti.

Le preradi gledajo na vajeja kot brezplačno delovno silo. Radi tega bi se morala določiti za vajeja neka minimalna mezda, katere višina naj bi se kretala po plači doučenega pomočnika dotične stroke in po učni dobi. Že ta minimalna plača bi bila nekak korektiv proti zaposlitvi prevelikega števila vajencev. Najbolj zdravo bi bilo načelo, da bi smel imeti mojster enega vajeja, na vsaka dva pomočnika pa še po enega. Na ta način bi se na eni strani znižal letni dotok kvalificiranih delavcev, na drugi strani bi se pa dvignila strokovna kvalifikacija vajencev. V svrhu nadzorstva števila in gibanja vajencev naj bi se ustanovile posebne posvetovalnice za poklicno izbiro.

V poglavju obrtnega šolstva bi moral dovršiti vsak vajenec vajeniško strokovno šolo. Vajenec, ki ne bi dovršil te šole, bi mogel sicer postati, ako bi položil praktični izpit, pomočnik, nikoli pa ne mojster. Nasprotno bi pa moral odpasti takozvani mojsterski izpit. Mogel bi se pa oprostiti vsak vajenec obiskovanja nadaljevalne šole, v kolikor gre za splošni pouk, ako je dovršil tri razrede srednje šole, pod nobenim pogojem se pa ne bi mogel odtegniti obiskovanju strokovne šole.

Pouk naj bi trajal osem ur tedensko in najmanj 200 ur letno. Vršil naj bi se med delovnim časom, nikakor pa ne ob večerih in ob nedeljah.

Posebno važno je, da se zaščiti v novem zakonu bolje nego do sedaj pravice vajencev za slučaj prekinitve učnega razmerja in za slučaj, da vajenec ni napravil praktičnega izpita.

Samo ob sebi je umljivo, da morajo veljati za vajeja vsi predpisi zakona o zaščiti delavcev.

Zakon o obrtnem sodstvu.

Zakaj so potrebni posebni predpisi za reševanje sporov, ki izvirajo iz službenega odnosa delavcev in nameščenec?

V takih sporih je potreben cenen in hiter sodni postopek. Predmet spora je namreč največkrat delavska mezda. Radi tega delavec ne more čakati, da se mu prizna pravica v dolgotrajnem procesu. Poleg tega tudi nima sredstev za drag proces.

Kakšno sliko nudi dosedanje obrtno sodstvo v naši državi?

Naše obrtno sodstvo je različno. V Srbiji in Črni gori razsojajo v obrtnih sporih na podlagi zakona o radnjama potom posebnih sodišč. Praksa teh sodišč je zadovoljiva. Sta pa dve glavni napaki:

1. na celim ozemlju posluje le pet takih sodišč; 2. da ni v senatih nobenega poklicnega sodnika.

Obrtno sodstvo v Sloveniji in Dalmaciji urejuje avstrijski zakon o obrtnih sodiščih. Obrtna sodišča po tem zakonu niso organi del splošne sodne administracije, temveč od nje popolnoma ločeni organi. Senat obrtnega sodišča tvorijo poklicni sodniki in po dva sodnika lajika, eden iz vrst delodajalcev, eden pa iz vrst delojemalcev. Na celim področju Slovenije in Dalmacije je le eno obrtno sodišče, in sicer v Ljubljani.

Na teritoriju Hrvatske in Vojvodine razsojajo v sporih na podlagi obrtnega reda obrtne oblasti. Razsodba prve instance je takoj izvršna. Delavstvo v splošnem ni nezadovoljno s tem sodnim postopkom. Stranka, ki ni zadovoljna z razsodbo obrtne oblasti, more izpodbijati to razsodbo pri rednem sodišču. Pritožba pa nima odločilne moči.

V Vojvodini se postopek od onega na Hrvatskem v toliko razlikuje, da mora izvršbo odrediti vedno sodišče.

V Bosni in Hercegovini sploh ni temeljev za posebno obrtno razsodo. Praktično razsojajo obrtne spore obrtne oblasti.

Do popolne unifikacije obrtnega sodstva za enkrat še ne more priti, ker predpostavlja taka unifikacija unifikacijo sodne administracije. Z ozirom na to naj bi se za enkrat obrtno sodstvo izpopolnilo na podlagi zakonov, ki so v raznih pokrajinah v veljavi. Na teritorij Bosne in Hercegovine naj bi se pa razširili predpisi hrvatsko-slavonskega obrtnega reda v pogledu reševanja obrtnih sporov. Za vse pokrajine naj bi se pa izdalo določilo, da morajo postati razsodbe prvih instanc v obrtnih sporih do zneska 5000 dinarjev takoj izvršne, četudi je še dopusten proti njim po obstoječih zakonih pravni lek.

Navedene misli tvorijo le glavne oblike celega ogrodja, ki naj bi sestavljalo moderno obrtno zakonodajo. Želeli bi, da bi merodajni faktorji upoštevali, posebno če imajo pred očmi dejstva, da postaja delavsko vprašanje tako v državi, kakor svetovno vedno akutnejše in da ga morejo rešiti posamezne države le s pomočjo jasnih, določenih ter duhu časa ustrezajočih državnih zakonov in naredb.

Naše gospodarstvo in socialna politika

Že takoj prvi dan, ko so stopili v veljavo razni zakoni socialno politične vsebine, so našli na odpor takozvanih gospodarskih krogov. Največkrat so utemeljevali in še utemeljujejo svoje postopanje z občo gospodarsko krizo. To je splošna trditev brez tehtnih dokazov.

Ako hočemo ugotoviti položaj našega gospodarstva, ga moramo razdeliti na posamezne sestavne panoge, sicer pridemo le do motne in zabrisane slike.

Glavni sestavni deli našega gospodarstva so: poljedelstvo, obrt in industrija. Pri poljedelstvu pridejo v poštev veliki in mali posestniki ter najemniki.

Pri obrti in industriji razlikujemo: Male obrtnike, trgovce, industrijalce, velike trgovce in banke.

Pri tem pa ne smemo pustiti iz vida položaje širokih mas konsumentov, kateri tvorijo uradniki, nameščenci in delavci.

Resnica je, da zavisi kolikor toliko vsaka gospodarska panoga od druge, vendar pa je pri vseh velika razlika, vsled česar ne zadene morebitna gospodarska kriza vseh enako. Nasprotno ene panoge lahko občutno zadene, dočim drugim zelo koristi. Ako pa hočemo izlečiti bolehaloči organizem, moramo preiskati, katere rane so najhujše in potrebujejo najprvo zdravljenja v interesu družbe in države.

Poljedelstvo.

Brez dvoma je najvažnejši za naše gospodarstvo položaj poljedelstva. Kmetičko prebivalstvo tvori najvišji procent državljanov, a kmetijski produkti pa 45,36 celotne proizvodnje. Rudarstvo gozdovi, hišne industrije in ribolov so izvzeti. Poljedelstvo pride torej v poštev kot producent, predvsem pa kot konsument. Od kupne moči poljedelskega prebivalstva zavisi v prvi vrsti tisti

del industrije, ki proizvaja za domači trg, to je mala obrt in trgovina na drobno.

Razvoj našega poljedelstva ni šel v smeri naraščanja, ampak padanja. Obsejana je bila sicer vedno večja površina, toda pridelek je bil manjši. Vzrok so vremenske nezgode. Glavni udarec je pa dobilo poljedelstvo s padcem cen na svetovnem trgu l. 1925. Cene poljedelskim proizvodom so se zniževale na svetovnem tržišču tudi še leta 1926 in deloma 1927. Isto je bilo pri živini. Leta 1923, je bila povprečna cena za izvoženo žival Din 263, leta 1924. Din 263, leta 1925. Din 194, leta 1926. Din 150, leta 1927. Din 133. V letih 1926. in 1927. je bil zelo velik izvoz zlasti svinj, toda izkupiček je bil veliko manjši.

Vse te okoliščine so povzročile manjšo kupno moč poljedelskega prebivalstva, manjše kmete in bahtarje pa pognale na delavni trg. Slaba leta v poljedelstvu so prizadela ljudi, kojih eksistenca zavisi od dohodkov njihovega dela in one obrti, ki so v neposrednem stiku s prebivalstvom, dočim so pa veliki industriji koristile. Deloma so jim dovajale cene delovne moči, deloma pa cenejši sirovine, ki se dobivajo iz poljedelstva: žito, meso, kože itd. Radi slabih letin tudi veleposrestva niso trpela, ker so dobila nadoknado v cenejših delavcih. Istotako jim je koristil nenaden dvig cen.

Iz navedenega sledi, da ne more biti govora o splošni gospodarski krizi, marveč še celo o dvigu nekaterih panog industrije zaradi neugodnih razmer poljedelstva.

Industrija.

K industriji prištevamo tudi obrt. O tej pa na žalost ni nikakih zanesljivih podatkov, razen koliko je takih podjetij v naši državi. O njej moremo sklepati le to, da se je njen položaj precej poslabšal vsled slabe kupne moči uradništva, nameščenec in delavcev. Gotovo je, da je to dejstvo slabiše uničilo ter jih pognalo med odvišne sloje. Pa tudi to je gotovo, da ni bil povod njihovega

propada prekratek delovni čas. Takih obratov ne bi rešil niti 15 urni delovnik.

S sigurnostjo pa moremo zasledovati dva važna faktorja v industriji: bančni in industrijski kapital. Za prvega lahko z vsjo sigurnostjo trdimo, da ni bil popolnoma nič prizadet od raznih gospodarskih kriz. Njegova obrestna mera je še vedno 15 odstotkov, torej trikrat do štirikrat višja, kakor v drugih deželah. Če bi kdo hotel govoriti o faktorjih, ki obremenjujejo naše gospodarstvo, potem bi moral pokazati v prvi vrsti na njegovega največjega sovražnika — na oduševstvo v obliki visokih obresti.

Stanje bančnega kapitala je sledeče:

Leto	lastna sredstva	tekoči računi	vloge
------	-----------------	---------------	-------

	v milijonih dinarjev		
1923	—	—	3581
1924	2450	6901	4652
1925	2554	7630	5832
1926	2655	4461	6839
1927	2610	4675	7134

Pri tem pa ni všteto denarno stanje narodne banke, državne hipotekarne banke in poštne hranilnice.

Nadaljni dokaz, da ni industrija kot celota nazadovala, ampak napredovala, dokazuje tudi povečanje števila delavcev. Po podatkih osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu se je kretalo povprečno število zavarovancev tako-le:

1923	1924	1925	1926	1927	1928
354257	459312	470491	473506	509172	576464

Da je industrija v splošnem rastla, dokazuje tudi uvoz strojev.

V našo državo je bilo uvoženih strojev:

Leta	kg	vrednost Din
1920	13,677.552	84,718.670
1921	35,891.822	248,156.656
1922	39,399.623	432,359.104
1923	33,307.603	510,093.815
1924	21,567.522	491,547.615
1925	29,767.647	630,947.754
1926	31,042.748	661,471.808
1927	25,488.588	612,793.333

(Konec prihodnjic)

Narodno-strokovna zveza

Delegatsko zborovanje Narodno strokovne zveze

se vrši v soboto, dne 5. oktobra 1929 točno ob 5 uri popoldne v prostorih Narodnega doma v Kranju.

Dnevni red:

1. Naznamila predsedstva.
2. Poročilo verifikacijskega odseka.
3. Poročilo tajništva.
4. Poročilo blaginika.
5. Poročilo nadzorstva.
6. Volitve:
 - a) Izvrševalnega odbora (predsednika, I. tajnika in I. blaginika),
 - b) upravnega odbora,
 - c) nadzorstva.
7. Predlogi:
 - a) upravnega odbora,
 - b) razni.
8. Slučajnosti.

Pri vstopu v zborovalno dvorano je oddati legitimacijo s polnim imenom in žigom podružnice odn. organizacije, katero delegat zastopa. Brez legitimacije vstop ni dovoljen.

V Ljubljani, dne 25. julija 1929.

Izvrševalni odbor Narodno strokovne zveze

Rudolf Juvan, l. r. t. č. predsednik.
Vladimir Kravos, l. r. t. č. tajnik.

Ustanovitev delavske kuhinje v Kranju. Podružnica Narodno strokovne zveze v Kranju je ustanovila svojo delavsko kuhinjo v bivših gostilniških pristo-

rih na Podrtini. Kuhinja je namenjena vsemu delavstvu Kranja. Dobijo se obed, večerje in zajtrki po prav nizkih cenah. Že v začetku se je prijavilo nad 30 stalnih abonementov, vse pa kaže, da se bo kuhinja prav lepo razvila. Delavstvo je z velikim veseljem pozdravilo novo delavsko kuhinjo, ker mu je tako dana možnost, da dobi za mal denar pošteno kosilo in večerjo.

Ustanovni občni zbor podružnice NSZ v Kranju. V nedeljo, dne 4. avgusta t. l. se je vršil v Kranju ustanovni občni zbor podružnice Narodno strokovne zveze. Na občnem zboru se je zbralo prav lepo število delavstva iz različnih kranjskih tovarn. Po poročilu pripravljalnega odbora je občni zbor pozdravil tajnik tov. Kravos, ki je pojasnil nujno potrebo po strokovni organizaciji v Kranju, ki postaja zelo važen industrijski center. Po poročilu tov. Kravosa se je izvolil naslednji novi odbor: predsednik Avgust Cvikelj, podpredsednik Jože Bizovičar, tajnik Albert Potočnik, blaginik Franc Tomažič, odborniki Franc Gruden, Franc Kavčič sen., Anton Primčič, Jože Bohinc, Andrej Pižent in Alojz Judnič. Novi odbor je pričel takoj z delom in ustanovil poseben odbor za priprave o priliki kongresa. Novi odbor pozdravljamo in mu želimo obilo sreče.

Vsem podružnicam NSZ. Vse podružnice opozarjamo na okrožnice, ki smo jih razposlali v zadevi kongresa in jih prosimo, naj se po njih ravnaajo. Podružnice naj nam do določenega roka pošljejo vprašalne pole z natančnimi odgovori.

Zahtevajte „DELO“ v vsakem javnem lokalu!